Համաշխարհային տնտեսական համաժողովի
«Համաշխարհային մրցունակության 2013 - 2014 թթ. ինդեքս»[1]

2013թ. սեպտեմբերի 4-ին Համաշխարհային տնտեսական համաժողովը հրապարակել է ***«Համաշխարհային մրցունակություն 2013/2014»*** զեկույցը, որում Հայաստանը աշխարհի 148 երկրների շարքում զբաղեցրել է 79-րդ տեղը՝ նախորդ տարվա 82-րդ տեղի համեմատ[2]:

Երկրների մրցունակության մակարդակը գնահատելու նպատակով Համաժողովի փորձագետները դիտարկել են յուրաքանչյուր երկրի տնտեսության ***տասներկու հիմնասյուների*** (հաստատությունների, ենթակառույցների, մակրոտնտեսական կայունության, առողջապահության և տարրական կրթության, բարձրագույն կրթության և վերապատրաստումների, ապրանքային շուկայի արդյունավետության, աշխատուժի շուկայի արդյունավետության, ֆինանսական շուկայի զարգացվածության, տեխնոլոգիական պատրաստվածության, շուկայի չափի, գործարարության զարգացվածության և նորամուծությունների) մեջ ներառվող շուրջ 114 առանձին ցուցանիշներ:

Նախորդ տարվա համեմատ Հայաստանի մրցունակության 12 հիմնասյուներից բարելավում է գրանցվել 7-ում: Էական բարելավում է արձանագրվել **տեխնոլոգիական պատրաստվածության** և **մակրոտնտեսական կայունության** ոլորտներում, որտեղ Հայաստանի դիրքը բարելավվել է համապատասխանաբար 20 և 19 տեղով: Զգալի **բարելավումներ** են գրանցվել նաև **ապրանքային շուկայի արդյունավետության** ոլորտում (14 տեղով), **հաստատությունների** ոլորտում (6 տեղով), **գործարարության զարգացվածության** ոլորտում (5 տեղով), **ֆինանսական շուկայի զարգացվածության** ոլորտում (2 տեղով) և **նորամուծությունների ոլորտում** (2 տեղով):

Փոփոխություն չի գրանցվել **ենթակառույցներ** գործոնի գծով (տե՛ս աղյուսակ 1):

Միևնույն ժամանակ վատացում է արձանագրվել և **աշխատուժի շուկայի արդյունավետության** ոլորտում (20 տեղով), **բարձրագույն կրթության ու վերապատրաստման** ոլորտում (7 տեղով), **առողջապահության և առաջնային կրթության** ոլորտում (5 տեղով) և **շուկայի չափը** գործոնի գծով (2 տեղով): Նկատենք, որ ի տարբերության 2012/2013թթ. զեկույցի, որում Հայաստանը դասվել էր **արդյունավետության վրա հիմնված զարգացման փուլում գտնվող** երկրների թվին, 2013/2014թթ. զեկույցում Հայաստանը գրանցելով հետընթաց՝ դասվում է **ռեսուրսների վրա հիմնված զարգացման փուլից դեպի հաջորդ՝ արդյունավետության վրա հիմնված փուլ անցնող** երկրների թվին, քանի որ 1 շնչի հաշվով ՀՆԱ-ն (ըստ գնողունակության համարժեքության) նվազել է 42 ԱՄՆ դոլարով (այն 2012թ.-ին կազմել է 2991 ԱՄՆ դոլար՝ նախորդ տարվա 3033 ԱՄՆ դոլարի համեմատ)[3]:

---

[1] *Աղբյուրը՝ **«Համաշխարհային մրցունակության 2013-2014 զեկույց»**, Համաշխարհային տնտեսական համաժողով, Ժնև, 2013թ., 569 էջ:*

[2] *2013/2014թթ. զեկույցում ավելացել են 3 նոր երկիր՝ Մյանմարը, Բութանը և Լաոսը: Բացի այդ, Թունիսը և Անգոլան, որոնք դուրս էին մնացել 2012/2013թթ.զեկույցից (Անգոլան՝ գնահատման համար անհրաժեշտ տվյալների բացակայության և Թունիսը՝ երկրի տվյալների կառուցվածքում տեղի ունեցած լուրջ կառուցվածքային փոփոխությունների պատճառով), նորից ներգրավվել են 2013/2014թթ. զեկույցում: Տաջիկստանը դուրս է մնացել 2013/2014թթ. զեկույցից՝ գնահատման համար անհրաժեշտ տվյալների բացակայության պատճառով:*

[3] *Երկրի ներառումը տնտեսական զարգացման որևէ փուլում կատարվում է ըստ մեկ շնչին բաժին ընկնող ՀՆԱ-ի և երկրի արտահանման ռեսուրսահինտենսիվության: Ընդ որում՝ ռեսուրսների հիմնված փուլում (առաջին փուլ) ներառված են այն երկրները, որտեղ մեկ շնչին բաժին ընկնող ՀՆԱ-ն չի գերազանցում 2000 ԱՄՆ դոլարը և արտահանման ռեսուրսահինտենսիվությունը բարձր է 90%-ից: Ռեսուրսների վրա*

Այժմ ներկայացնենք Հայաստանի դիրքի փոփոխությունները ըստ **«Համաշխարհային մրցունակության 2013-2014թթ. ինդեքս»** զեկույցի 12 հենասյուների, ինչպես նաև Հայաստանի դիրքը՝ տարածաշրջանային համապատկերում:

«Հաստատություններ» հիմնասյան գնահատականը նախորդ տարվա համեմատ բարելավվել է 6 տեղով, որը հիմնականում պայմանավորված է **ոստիկանական ծառայության հուսալիությունը** (17 տեղով), **մասնավոր սեփականության իրավունքը** (10 տեղով), **ընկերությունների բարոյական վարքագիծը** (10 տեղով), **անօրինական վճարներ և կաշառակերություն** (7 տեղով), **պետական այրերի վճիռների վրա «հովանավորչության» ազդեցությունը** (7 տեղով) և **կառավարության կարգավորման բեռը** (7 տեղով) ոլորտների բարելավումներով: Միևնույն ժամանակ նկատենք, որ նախորդ տարվա համեմատ զգալիորեն (15 տեղով) վատացել է այս հիմնասյան մեջ մտնող **«Կառավարության ծախսումների շռայլումը»** ցուցանիշը, որը գնահատելու համար տրվում է հետևյալ հարցը. **«Ձեր երկրում կառավարությունը որքա՞ն արդյունավետ է ծախսում պետական եկամուտները»:** Երկրում գործող **հաստատությունների** որակով Հայաստանը նախկին ԽՍՀՄ և Կենտրոնական ու Արևելյան երկրների թվում գերազանցում է Սլովենիային, Բոսնիա-Հերցոգովինային, Հունգարիային, Չեխիային, Խորվաթիային, Բուլղարիային, Ռումինիային, Ալբանիային, Սլովակիային, Ռուսաստանին, Մոլդովային, Սերբիային, Ղրղզստանին և Ուկրաինային, ինչպես նաև Իրանին:

Ենթակառույցներ գործոնի գծով, ինչպես արդեն նշեցինք, Հայաստանի դիրքի փոփոխություն չի գրանցվել: Ներկայումս **ենթակառույցների որակով** Հայաստանը գերազանցում է Բոսնիա-Հերցոգովինային, Մակեդոնիային, Մոլդովային, Սերբիային, Ալբանիային, Ռումինիային և Ղրղզստանին:

«Մակրոտնտեսական կայունություն» հիմնասյան գնահատականը նախորդ տարվա համեմատ բարելավվել է 19 տեղով՝ պայմանավորված **ՀՆԱ-ում պետբյուջեի պակասուրդի** (1.5%) զգալի կրճատմամբ (բարելավում 16 տեղով) և **գնաճի** ցածր (2.5%) մակարդակով (բարելավում 104/74 տեղով)[4]: Այս երկու ցուցանիշների կտրուկ բարելավման արդյունքում Հայաստանի գնահատականը կարող էր ավելի բարձր լինել, եթե **ՀՆԱ-ում համախառն ազգային խնայողությունների** մակարդակը նախորդ տարվա համեմատ չնվազեր 1.4%-ով (վատացում 7 տեղով)[5], **ՀՆԱ-ում պետական պարտքի** մակարդակը չաճեր 4.4%-ով (վատացում 9 տեղով)[6] և **սուվերեն վարկանիշի** գնահատականը չնվազեր 1.4%-ով (վատացում 6 տեղով)[7]: **Մակրոտնտեսական կայունության** ապահովմամբ, որի

հիմնված փուլից դեպի հաջորդ՝ արդյունավետության վրա հիմնված փուլին անցման շրջանում այն երկրներն են, որտեղ մեկ շնչին բաժին ընկնող ՀՆԱ-ն գտնվում է 2000 - 2999 ԱՄՆ դոլար միջակայքում, իսկ արտահանման ռեսուրսահինտենսիվությունը բարձր է 70%-ից:

[4] *Համաձայն Համաժողովի մեթոդաբանության, այն երկրները, որտեղ գնաճը կազմել է 0.5%-ից մինչև 2.9%, ստանում են ամենաբարձր՝ «7» գնահատականը, այսինքն՝ զբաղեցնում են 1-ի տեղը: Ոքան գնաճի մակարդակները հեռանում են վերոնշյալ միջակայքից, այնքան երկրների գնահատականները գծայնորեն նվազում են: 2013/2014թթ. զեկույցում դիտարկված 148 երկրների շարքում Հայաստանը 1-ին տեղը կիսում է 43 այլ երկրների հետ, իսկ առաջին տեղը զբաղեցնող 43 երկրների թվում զբաղեցնում է 31-րդ տեղը:*

5 Հայաստանի ազգային խնայողություններ/ՀՆԱ ցուցանիշը 2012թ. կազմել է 17.3%՝ նախորդ տարվա 18.7%-ի համեմատ:

6 Հայաստանի պետական պարտք/ՀՆԱ ցուցանիշը 2012թ. կազմել է 39.5%՝ նախորդ տարվա 35.1%-ի համեմատ:

7 Համաշխարհային տնտեսական համաժողովի փորձագետները որպես սուվերեն վարկանիշի գնահատման հիմք վերցնում են «Ինստիտուցիոնալ ներդրող» կազմակերպության (Institutional Investor LLC) փորձագետների կողմից կիսամյա պարբերականությամբ (յուրաքանչյուր տարվա մարտին և սեպտեմբերին) հրապարակվող գնահատականները: «Ինստիտուցիոնալ ներդրող»-ի փորձագետները հարցումների հիման վրա գնահատում են սուվերենի պարտքային դեֆոլտի հավանականությունը 0-100 սանդղակով, որտեղ 100-ը ցույց է

գնահատման հիմքում դրվել են Հայաստանի տնտեսության 2012թ. ցուցանիշները, Հայաստանը գերազանցում է Լեհաստանին, Խորվաթիային, Թուրքիային, Մոլդովային, Հունգարիային, Ալբանիային, Իրանին, Բոսնիա-Հերցոգովինային, Ուկրաինային, Մոնտենեգրոյին, Ղրղզստանին և Սերբիային (տե՛ս աղյուսակ 6):

«Առողջապահություն և առաջնային կրթություն» հիմնասյան գնահատականի վատացումը (5 տեղով) հիմնականում պայմանավորված է «ՁԻԱՀ-ի կանխումը» ցուցանիշի վատացմամբ (33 տեղով), կյանքի սպասվող տևողության կրճատմամբ (վատացում 7 տեղով), առաջնային կրթության (դպրոցների) որակի (վատացում 7 տեղով) և առաջնային կրթության բնագավառում սովորողների ընդգծվածության նվազմամբ (վատացում 7 տեղով): **Առողջապահության և առաջնային կրթության** ցուցանիշով Հայաստանը գերազանցում է միայն Մոլդովային, Ղազախստանին, Ղրղզստանին և Ադրբեջանին (տե՛ս աղյուսակ 6):

«Բարձրագույն կրթություն ու վերապատրաստում» հիմնասյան գնահատականի վատացումը (7 տեղով) պայմանավորվել է նախորդ տարվա համեմատ անձնակազմի վերապատրաստման մակարդակի (16 տեղով), ինչպես նաև տեղական մասնագիտացված գիտահետազոտական և ուսումնական ծառայությունների մատչելիության (13 տեղով) ոլորտի վատացմամբ: Այս հիմնասյան գնահատականի վատացումը մասամբ մեղմվել է կրթության համակարգի որակի (10 տեղով) և կառավարման դպրոցների որակի (7 տեղով) ոլորտում բարելավումների: **Բարձրագույն կրթության և վերապատրաստման** ոլորտում իր զարգացումներով Հայաստանը նախկին ԽՍՀՄ և Կենտրոնական ու Արևելյան երկրների թվում գերազանցում է Ալբանիային, Սերբիային, Ադրբեջանին, Մոլդովային, Վրաստանին և Ղրղզստանին, ինչպես նաև Իրանին (տե՛ս աղյուսակ 7):

«Ապրանքային շուկայի արդյունավետություն» հիմնասյան գնահատականը նախորդ տարվա համեմատ բարելավվել է 14 տեղով, ընդ որում այս հիմնասյան 16 տարրերից բարելավվել են 8-ը: Ամենամեծ առաջընթացը գրանցվել է **սպառողների կողմնորոշման աստիճանի** (բարելավում 35 տեղով)[8], **տեղական մրցակցության ինտենսիվության** (բարելավում 28 տեղով), **հակամենաշնորհային քաղաքականության արդյունավետության** (բարելավում 19 տեղով) և **շուկայի գերիշխանության** (բարելավում 15 տեղով) ոլորտներում: **Ապրանքային շուկայի արդյունավետությամբ** Հայաստանը գերազանցում է Սլովենիային, Մոնտենեգրոյին, Վրաստանին, Ադրբեջանին, Սլովակիային, Հունգարիային, Բուլղարիային, Ալբանիային, Բոսնիա-Հերցոգովինային, Մոլդովային, Իրանին, Խորվաթիային, Ղրղզստանին, Ռումինիային, Ուկրաինային, Ռուսաստանին և Սերբիային:

«Աշխատուժի շուկայի արդյունավետության» հիմնասյան գնահատականի էական վատացումը հիմնականում պայմանավորված է տաղանդավոր անձանց պահելու երկրի ցածր ունակությամբ, աշխատավարձի սահմանման ցածր ճկունությամբ, աշխատանքի արտադրողականության և աշխատավարձի թույլ կապով, ինչպես նաև մասնագիտական մենեջմենթի ցածր հուսալիությամբ: Եթե

տալիս դեֆոլտի ամենացածր հավանականությունը: «Ինստիտուցիոնալ ներդրող»-ը 2012թ. մարտի դրությամբ Հայաստանի սուվերեն վարկանիշը գնահատել էր «35.9» միավոր, իսկ 2013թ. մարտի դրությամբ՝ «34.5» միավոր:

*8 Նախորդ տարի ևս **«Սպառողների կողմնորոշման աստիճանը»** ոլորտում Հայաստանը գրանցել էր առաջընթաց 15 տեղով:*

նախորդ տարվա գնահատականներով Հայաստանը **աշխատուժի շուկայի արդյունավետությամբ** զիջում էր միայն Էստոնիային, Ղազախստանին, Ադրբեջանին և Լատվիային, ապա 2013/2014 թթ. զեկույցում զիջում է նաև Վրաստանին:

«**Ֆինանսական շուկայի զարգացվածություն»** հիմնասյան գնահատականը նախորդ տարվա համեմատ բարելավվել է 2 տեղով՝ հիմնականում պայմանավորված **ֆինանսական ծառայությունների առկայություն** ոլորտի 13 տեղով բարելավման[9]: Սակայն միաժամանակ զգալի վատացում (19 տեղով) է արձանագրվել **վարկերի մատչելիության** ոլորտում, որը գնահատելու համար Համաժողովի փորձագետների կողմից տրվել է հետևյալ հարցը. «Ձեր երկրում որքա՞նով է հեշտ ստանալ բանկային վարկ՝ լավ բիզնես պլանի առկայությամբ և առանց գրավի»: Վատացումներ են գրանցվել նաև վենչուրային կապիտալի առկայության, արժեթղթերի շրջանառության կարգավորումների, ֆինանսական ծառայությունների մատչելիության և բանկերի սահունության ոլորտներում: Ներկայումս **«Ֆինանսական շուկայի զարգացվածություն»** հիմնասյան իր գնահատականով Հայաստանը նախկին ԽՍՀՄ երկրներից զիջում է միայն Էստոնիային, Լատվիային և Վրաստանին, իսկ Կենտրոնական և Արևելյան Եվրոպայի երկրներից՝ Լեհաստանին, Սլովակիային, Մոնտենեգրոյին, Չեխիային, Մակեդոնիային, Ռումինիային, Բուլղարիային և Հունգարիային: Ֆինանսական շուկայի զարգացվածությամբ Հայաստանը զիջում է նաև Թուրքիային (տե՛ս աղյուսակ 7):

«Տեխնոլոգիական պատրաստվածություն» հիմնասյան գնահատականը նախորդ տարվա համեմատ բարելավվել է 20 տեղով՝ պայմանավորված Հայաստանում միջազգային ինտերնետի արագությանը, ինտերնետից օգտվողների թվաքանակի և լայնաշերտ բջջային հեռախոսների բաժանորդների թվաքանակի վերաբերյալ տեղեկատվության թարմացմամբ: Մասնավորապես, Հայաստանի համար որպես վերոնշյալ երեք ցուցանիշների գնահատման հիմք Համաժողովի փորձագետները նախորդ տարի վերցրել էին ոչ թարմ՝ 2009թ. տվյալները, քանի որ դրանք էին հրապարակված Միջազգային հեռահաղորդակցության միության 2012թ. հունիսի զեկույցում: Մինչդեռ այս տարի Համաժողովի փորձագետները վերցրել են Միջազգային հեռահաղորդակցության միության 2013թ. հունիսի զեկույցում արդեն թարմացված 2012թ. տվյալները, որոնք հստակ ցույց են տալիս Հայաստանի առաջընթացը տեխնոլոգիական պատրաստվածության ոլորտում: **Տեխնոլոգիական պատրաստվածությամբ** Հայաստանը գերազանցում է միայն Բոսնիա-Հերցոգովինային, Ալբանիային, Ուկրաինային, Իրանին և Ղրղզստանին (տե՛ս աղյուսակ 7):

«Շուկայի չափը» հիմնասյան բոլոր ցուցանիշները վատացել են: Մասնավորապես, «**ներքին շուկայի չափը**» ցուցանիշը վատացել է 2 տեղով, «**արտաքին շուկայի չափը**» ցուցանիշը՝ 4 տեղով, «**ըստ գնողունակության համարժեքության ՀՆԱ»** ցուցանիշը՝ 3 տեղով, **«արտահանման տեսակարար կշիռը ՀՆԱ-ում»** ցուցանիշը՝ 3 տեղով: **«Շուկայի չափը»** հենասյան դիրքով Հայաստանը գերազանցում է միայն Ղրղզստանին, Մոլդովային և Մոնտենեգրոյին (տե՛ս աղյուսակ 7)::

[9] *Նախորդ տարի ևս **«Ֆինանսական ծառայությունների առկայություն»** ոլորտում Հայաստանը արձանագրել էր առաջընթաց 26 տեղով:*

«Գործարարության զարգացվածություն» հիմնասյան գնահատականը նախորդ տարվա համեմատ բարելավվել է 5 տեղով: Ամենամեծ առաջընթացն արձանագրվել է **տեղական արտադրողների քանակի** (բարելավում 28 տեղով), **միջազգային բաշխման նկատմամբ վերահսկողության** (բարելավում 13 տեղով), **տեղական արտադրողների որակի** (բարելավում 11 տեղով) ոլորտներում: Միևնույն ժամանակ վատացում է գրանցվել **կլաստերների զարգացման վիճակի** (12 տեղով) և **արտադրական գործընթացի կատարելագործվածության** (8 տեղով) ոլորտներում: Ըստ Համաշխարհային տնտեսական համաժողովի գնահատականի, **գործարարության զարգացվածությամբ** Հայաստանը գերազանցում է Խորվաթիային, Մոնտենեգրոյին, Ղազախստանին, Հունգարիային, Ուկրաինային, Մակեդոնիային, Ռումինիային, Իրանին, Բուլղարիային, Ռուսաստանին, Բոսնիա-Հերցոգովինային, Վրաստանին, Ալբանիային, Մոլդովային, Ղրղզստանին և Սերբիային (տե՛ս աղյուսակ 8):

«Նորամուծություններ» հիմնասյան գնահատականը նախորդ տարվա համեմատ բարելավվել է 2 տեղով, որը հիմնականում տեղի է ունեցել **համալսարան-արդյունաբերություն հետազոտական համագործակցության** (բարելավում 15 տեղով), **գիտահետազոտական ինստիտուտների որակի** (բարելավում 5 տեղով) բարելավման, ինչպես նաև 1 մլն մարդու հաշվով **պատենտների քանակի** ավելացման հաշվին (բարելավում 3 տեղով): Միևնույն ժամանակ հետընթաց է արձանագրվել **նորամուծությունների ունակության** (15 տեղով) և **առաջավոր տեխնոլոգիական արտադրանքի պետական գնումների** (3 տեղով) ոլորտներում: **Նորամուծությունների մակարդակով** Հայաստանը գերազանցում է Բուլղարիային, Սերբիային, Ալբանիային, Վրաստանին, Մոլդովային և Ղրղզստանին (տե՛ս աղյուսակ 8):

Հայաստանի տեղը՝ աշխարհի 148 երկրների թվում՝ ըստ դիտարկված 114 ցուցանիշների, ինչպես նաև դրանց բարելավման կամ վատացման դինամիկան ներկայացված են աղյուսակ 2-ում, որը հնարավորություն է տալիս հասկանալու Հայաստանի մրցունակության հիմնասյուների գնահատականների բարելավումը կամ վատացումը պայմանավորող գործոնները:

Ինչ վերաբերում է հարավկովկասյան տարածաշրջանի երկրներին, ապա **համաշխարհային մրցունակության ինդեքսով** երկու երկրներն էլ գերազանցում են Հայաստանին: Ադրբեջանը մրցունակության ինդեքսով զբաղեցնում է 39-րդ տեղը՝ նախորդ տարվա համեմատ արձանագրելով առաջընթաց 7 մակարդակով, իսկ Վրաստանը զբաղեցնում է 72-րդ տեղը և նախորդ տարվա համեմատ գրանցել է 5 մակարդակով առաջընթաց (տե՛ս աղյուսակ 3): Ինչ վերաբերում է Հայաստանի հարևան մյուս երկրներին՝ Թուրքիային և Իրանին, նշենք, որ Թուրքիան զբաղեցնում է 44-րդ, իսկ Իրանը՝ 82-րդ տեղը:

Համաշխարհային մրցունակության ինդեքսով Կենտրոնական և Արևելյան Եվրոպայի երկրներից Հայաստանին զիջում են Բոսնիա-Հերցոգովինան (87-րդ տեղ), Ալբանիան (95-րդ տեղ) և Սերբիան (101-րդ տեղ), իսկ նախկին ԽՍՀՄ երկրներից՝ Ուկրաինան (84-րդ տեղը), Մոլդովան (89-րդ տեղը) ու Ղրղզստանը (121-րդ տեղը) (տե՛ս աղյուսակ 5):

«Համաշխարհային մրցունակություն 2013/2014» զեկույցում մրցունակ երկրների առաջին տասնյակում են Շվեյցարիան, Սինգապուրը, Ֆինլանդիան, Գերմանիան, ԱՄՆ-ը, Շվեդիան, Հոնկոնգը Նիդեռլանդները, Ճապոնիան և Միացյալ Թագավորությունը, իսկ վերջին տասնյակում՝ Մյանմարը, Բուրկինա Ֆասոն, Մավրիտանիան, Անգոլան, Հայիթին, Սիեռա Լեոնեն, Եմենը, Բուրունդին, Գվինեան և Չադը:

Հայաստանի համաշխարհային մրցունակության 2013/2014թթ. ինդեքսը և առանձին հիմնասյուների ենթաինդեքսները, դրանց 2007-2013թթ. դինամիկան, Հայաստանի մրցակցային առավելություններն ու թույլ կողմերը, ինչպես նաև հարավկովկասյան և Կենտրոնական ու Արևելյան Եվրոպայի տարածաշրջանի երկրների, ինչպես նաև Թուրքիայի և Իրանի ինդեքսների համեմատական բնութագիրը ներկայացված է ստորև բերված 1-8 աղյուսակներում:

Հայաստանի համաշխարհային մրցունակության գնահատականները ըստ Համաշխարհային տնտեսական համաժողովի

Աղյուսակ 1

	Ինդեքսի անվանումը	2013-2014 թթ. երկրի դիրքը (աշխարհի 148 երկրների թվում)	2012-2013 թթ. երկրի դիրքը (աշխարհի 144 երկրների թվում)	2011-2012 թթ. երկրի դիրքը (աշխարհի 142 երկրների թվում)[10]	2010-2011 թթ. երկրի դիրքը (աշխարհի 139 երկրների թվում)[11]	2009-2010 թթ. երկրի դիրքը (աշխարհի 133 երկրների թվում)[12]	2008-2009 թթ. երկրի դիրքը (աշխարհի 134 երկրների թվում)	2007-2008 թթ. երկրի դիրքը (աշխարհի 131 երկրների թվում)
	Համաշխարհային մրցունակության ինդեքս	**79**	**82**	**92**	**98**[13]	**97**	**97**	**93**
1.	Հաստատություններ	65	71	83	97	95	96	96
2.	Ենթակառույցներ	80	80	77	90	81	90	87
3.	Մակրոտնտեսական կայունություն	64	83	114	99	53	83	57
4.	Առողջապահություն և առաջնային կրթություն	85	80	94	93	97	97	99
5.	Բարձրագույն կրթություն և վերապատրաստում	77	70	76	91	96	94	95
6.	Ապրանքային շուկայի արդյունավետություն	58	72	108	113	116	110	104
7.	Աշխատուժի շուկայի արդյունավետություն	50	30	34	47	47	45	40
8.	Ֆինանսական շուկայի զարգացածություն	76	78	95	110	97	107	110
9.	Տեխնոլոգիական պատրաստվածություն	72	92	88	108	105	112	104
10.	Շուկայի չափը	117	115	115	116	109	111	111
11.	Գործարարության զարգացվածությունը	87	92	107	109	112	120	115
12.	Նորամուծություններ	103	105	112	116	108	106	94

10 2011/2012թթ. հետազոտության մեջ ավելացել են 3 նոր երկիր՝ Բելիզը, Հաիթին և Եմենը: Բացի այդ, Սուրինամը, որը գնահատման համար անհրաժեշտ տվյալների բացակայության պատճառով 2010/2011թթ.հետաոտությունից դուրս էր մնացել, 2011/2012թթ. հետազոտության մեջ նորից ներգրավվել է, իսկ Լիբիան դուրս է մնացել գնահատումից՝ երկրում սոցիալական անհանգստությունների պատճառով հարցումներ իրականացնելու անհնարինության պատճառով:

11 2010/2011թթ. հետազոտության մեջ ավելացել են 7 երկիր՝ Անգլան, Կապե Վերդեն, Ռուանդան, Սվազիլանդը, Իրանը, Լիբանանը և Մոլդովան և դուրս է եկել Սուրինամը՝ գնահատման համար անհրաժեշտ տվյալների բացակայության պատճառով:

12 Ի տարբերություն նախորդ տարվա՝ Մոլդովան չի ներառվել դիտարկվող երկրների թվում:

13 Եթե Հայաստանի 2010/2011թթ. մրցունակության գնահատականը դիտարկում ենք 2009/2010թթ. հետազոտության մեջ ընդգրկված 133 երկրների թվում, Հայաստանը զբաղեցնում է 94-րդ տեղը:

Հայաստանի համաշխարհային մրցունակության գնահատականները ըստ Համաշխարհային տնտեսական համաժողովի

Աղյուսակ 2

	Ինդեքսի անվանումը	2013-2014 թթ. երկրի դիրքը աշխարհի 148 երկրների շարքում	2012-2013 թթ. երկրի դիրքը աշխարհի 144 երկրների շարքում	2011-2012 թթ. երկրի դիրքը աշխարհի 142 երկրների շարքում	2010-2011 թթ. երկրի դիրքը աշխարհի 139 երկրների շարքում	2009-2010 թթ. երկրի դիրքը աշխարհի 133 երկրների շարքում	2008-2009 թթ. երկրի դիրքը աշխարհի 134 երկրների շարքում	2007-2008 թթ. երկրի դիրքը աշխարհի 131 երկրների շարքում
1	**Հաստատությունների ինդեքս**	**65**	**71**	**83**	**97**	**95**	**96**	**96**
1.01	Մասնավոր սեփականության իրավունքը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	54	64	95	98	79	69	69
1.02	Մտավոր սեփականության պաշտպանվածությունը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	75	80	96	107	107	108	107
1.03	Պետական միջոցների ոչ նպատակային օգտագործումը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	84	81	91	103	104	110	106
1.04	Քաղաքական գործիչների նկատմամբ հանրության վստահությունը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	71	71	83	89	92	104	108
1.05	Անօրինական վճարներ և կաշառակերություն (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	75	82	97	104	---	---	---
1.06	Դատական համակարգի անկախությունը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)՝	110	110	108	118	122	123	120
1.07	Պետական այրերի վճիռների վրա «հովանավորչության» ազդեցությունը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	68	75	78	78	82	94	110
1.08	Կառավարության ծախսումների շռայլումը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	60	45	48	54	54	77	87
1.09	Կառավարության կարգավորման բեռը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	34	41	52	91	64	71	77
1.10	Օրենսդրական համակարգի արդյունավետությունը վեճերի կարգավորման գործում (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	74	75	81	104	111	97	104
1.11	Օրենսդրական համակարգի արդյունավետությունը խնդրահարույց հարցերի կարգավորման գործում (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	76	79	84	103	98		
1.12	Կառավարության քաղաքականության թափանցիկությունը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	24	16	35	53	65	103	104
	Կառավարության ծառայություններն ուղղված գործարար միջավայրի բարելավմանը (2011 -2012թթ. կշռված միջինը)	---	31	---	---	---	---	---
1.13	Ահաբեկչության գործարար ծախքը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	38	8	17	32	26	33	40
1.14	Հանցագործությունների և բռնությունների գործարար ծախքը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	20	13	25	31	23	32	35
1.15	Կազմակերպված հանցագործությունը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	57	52	61	66	69	67	57
1.16	Ոստիկանական ծառայության հուսալիությունը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը))	76	93	105	112	104	95	92
1.17	Ընկերությունների բարոյական վարքագիծը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	81	91	106	118	115	115	111

1.18	Աուդիտի և հաշվետվական ստանդարտների կիրառման տարածվածությունը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	87	77	87	101	92	97	99
1.19	Կորպորատիվ խորհուրդների ուժը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	96	110	115	130	123	123	113
1.20	Փոքրամասնություն կազմող բաժնետերերի շահերի պաշտպանվածությունը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	100	104	120	131	123	124	117
1.21	Ներդրողների պաշտպանվածության ինդեքսի ամրությունը, 2012թ. ինդեքս	25	80	77	77	71	67	65
2	**Ենթակառույցների ինդեքս**	**80**	**80**	**77**	**90**	**81**	**90**	**87**
2.01	Ընդհանուր ենթակառույցների որակը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	67	71	77	76	78	91	84
2.02	Ճանապարհների որակը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	82	80	92	87	72	79	75
2.03	Երկաթուղային ենթակառույցի որակը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	69	63	69	79	82	83	84
2.04	Նավահանգստային ենթակառույցի որակը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	122	127	132	128	117	115	104
2.05	Օդային տրանսպորտի ենթակառույցի որակը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	66	69	74	77	74	85	88
2.06	Թռիչքային կիլոմետրը 1 շնչի հաշվով (2013 թ. հունվար և հուլիս ամիսների մեկ շաբաթվա միջինը)	106	96	98	100	100	99	97
2.07	Էլեկտրականության մատակարարման որակը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	60	69	71	78	82	89	90
2.08	Բջջային հեռախոսների բաժանորդներ (100 մարդու հաշվով), 2012 թ.	80	80	33	81	93	123	109
2.09	Հեռախոսային գծերը (100 մարդու հաշվով), 2012 թ.	65	70	69	64	66	65	62
3	**Մակրոտնտեսական կայունություն**	**64**	**83**	**114**	**99**	**53**	**83**	**57**
3.01	Պետբյուջեի հավելուրդը/պակասուրդը ՀՆԱ-ում, %, 2012 թ.	50	66	92	113	66	103	96
3.02	Ազգային խնայողությունները ՀՆԱ-ում, %, 2012 թ.	84	77	76	49	36	38	52
3.03	Գնաճի միջին տարեկան փոփոխությունը, %, 2012 թ.	1	105	119	78	75	61	39
	Վարկավորման և ավանդների ներգրավման միջին տոկոսադրույքների սպրեդը, 2012 թ.	---	---	114	112	106	117	105
3.04	Պետական պարտքը ՀՆԱ-ում, %, 2012 թ.	66	57	68	70	19	26	32
3.05	Երկրի սուվերեն վարկանիշ, 2013թ. մարտի դրությամբ	95	89	86	86	--	--	--
4	**Առողջապահություն և առաջնային կրթություն**	**85**	**80**	**94**	**93**	**97**	**97**	**99**
4.01	Մալարիայի ազդեցությունը գործարարության վրա (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	1	1	1	1	1	67	80
4.02	Մալարիայի դեպքերի թիվը (100 000 մարդու հաշվով), 2010 թ.	1	1	1	1	1	67	67
4.03	Տուբերկուլյոզի ազդեցությունը գործարարության վրա (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	76	78	86	84	48	69	88
4.04	Տուբերկուլյոզի դեպքերի թիվը (100 000 մարդու հաշվով), 2011թ.	76	82	82	80	79	75	76
4.05	ՁԻԱՀ-ի գործարար ծախքը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	50	46	64	55	34	49	59
4.06	ՁԻԱՀ-ի կանխումը, 2010 թ.	45	12	21	22	15	23	25
4.07	Մանկական մահացությունը (1000 ծննդի հաշվով), 2011թ.	78	77	83	82	75	84	86
4.08	Կյանքի սպասվող տևողություն, 2011թ.	71	64	64	65	88	87	85
4.09	Առաջնային կրթության (դպրոցների) որակը (2012 -2013թթ.կշռված միջինը)	77	70	88	88	81	82	85
4.10	Առաջնային կրթության բնագավառում սովորողների ընդգրկվածությունը, 2011թ.	115	108	119	115	108	109	109
5	**Բարձրագույն կրթություն և վերապատրաստում**	**77**	**70**	**76**	**91**	**96**	**94**	**95**

5.01	Երկրորդային (բակալավրիատ) կրթության բնագավառում սովորողների ընդգրկվածությունը, 2010թ.	61	57	52	69	62	57	59
5.02	Մագիստրոսական և ասպիրանտական կրթության ընդգրկվածությունը, 2011թ.	51	50	49	68	65	65	70
5.03	Կրթության համակարգի որակը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	69	79	97	115	105	98	94
5.04	Մաթեմատիկական և գիտական կրթության որակը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	67	71	81	74	73	76	65
5.05	Կառավարման դպրոցների որակը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	120	127	131	130	125	124	121
5.06	Ինտերնետի հնարավորությունը դպրոցներում (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	78	78	92	107	101	103	107
5.07	Տեղական մասնագիտացված գիտահետազոտական և ուսումնական ծառայությունների մատչելիությունը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	119	106	114	124	120	125	111
5.08	Անձնակազմի վերապատրաստման մակարդակը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	114	98	105	116	114	117	114
6	**Ապրանքային շուկայի արդյունավետությունը**	**58**	**72**	**108**	**113**	**116**	**110**	**104**
6.01	Տեղական մրցակցության ինտենսիվությունը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	102	130	139	136	128	132	124
6.02	Շուկայի գերիշխանությունը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	75	90	133	133	129	133	131
6.03	Հակամենաշնորհային քաղաքականության արդյունավետությունը (2011 -2012թթ. կշռված միջինը)	97	116	138	138	132	132	130
6.04	Հարկավորման ազդեցությունը ներդրումները կատարելու խթանների վրա, 2013թ.	96	---	---	---	---	---	---
	Հարկավորման չափը և ազդեցությունը (2011 -2012թթ. կշռված միջինը)	---	45	65	84	86	84	72
6.05	Հարկման ընդհանուր դրույքաչափը, 2012թ.	76	79	74	56	52	42	52
6.06	Գործարարություն հիմնելու գործընթացների քանակը, 2012թ.	10	8	34	34	75	58	52
6.07	Գործարարություն սկսելու համար պահանջվող ժամանակը, 2012թ.	34	34	63	56	53	38	39
6.08	Գյուղատնտեսական քաղաքականության ծախքերը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	45	44	47	41	26	30	51
6.09	Առևտրային խոչընդոտների գերակայությունը (2012 -2013թթ.կշռված միջինը)	94	99	96	100	97	104	89
6.10	Առևտրի ծավալներով կշռված միջին մաքսային դրույքը – Մաքսային դրույքի բեռը, 2013թ.	40	38	34	35	119	41	5
6.11	Օտարերկրյա փայամասնակցության սահմանափակումները (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	89	97	106	111	95	84	76
6.12	Օտարերկրյա ներդրումների կանոնակարգման ազդեցությունը գործարարություն վրա (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	94	85	95	102	89	87	77
6.13	Մաքսային գործընթացների բեռը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	123	127	132	138	131	122	121
6.14	Ներմուծումը ՀՆԱ-ում, %, 2012 թ.	59	59	58	-	-	-	-
6.15	Սպառողների կողմնորոշման աստիճանը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	63	98	113	134	124	108	102
6.16	Գնորդների զարգացածությունը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	69	64	74	75	83	88	94
7	**Աշխատուժի շուկայի արդյունավետությունը**	**50**	**30**	**34**	**47**	**47**	**45**	**40**
7.01	Համագործակցությունը գործատու-աշխատող փոխհարաբերություններում (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	35	34	44	53	45	58	54
7.02	Աշխատավարձի սահմանման ճկունությունը (2012-2013թթ. կշռված միջինը)	38	21	43	63	46	34	36
	Զբաղվածության կոշտությունը, 2009թ.		---	52	50	58	51	42

7.03	Աշխատանքի ընդունման և ազատման գործընթացները (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	12	10	18	33	22	16	40
7.04	Աշխատանքից ազատման ծախքերը (հասանելիք աշխատավարձի շաբաթներով), 2012թ.	47	46	21	21	19	19	17
7.05	Հարկավորման ազդեցությունը աշխատելու խթանների վրա, 2013թ.	78	---	---	---	---	---	---
7.06	Աշխատանքի արտադրողականության և աշխատավարձի կապը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	36	31	41	63	52	47	50
7.07	Մասնագիտական մենեջմենթի հուսալիությունը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	96	91	107	117	115	125	127
7.08	Տաղանդավոր անձանց պահելու երկրի ունակությունը (ուղեղների արտահոսքը, 2013թ.	121	88	103	97	107	106	99
7.09	Տաղանդավոր անձանց ներգրավելու երկրի ունակությունը, 2013թ.	116	---	---	---	---	---	---
7.10	Աշխատուժի մեջ կանանց մասնակցությունը, 2010թ.	91	88	51	41	36	41	38
8	**Ֆինանսական շուկայի զարգացածությունը**	**76**	**78**	**95**	**110**	**97**	**107**	**110**
8.01	Ֆինանսական ծառայությունների առկայությունը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	63	76	102	121	103	107	112
8.02	Ֆինանսական ծառայությունների մատչելիությունը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	50	48	71	104			
8.03	Տեղական արժեթղթերի շուկայի միջոցով ֆինանսավորումը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	115	115	120	131	112	112	119
8.04	Վարկերի մատչելիությունը (2012-2013թթ. կշռված միջինը)	88	69	85	124	119	120	123
8.05	Վենչուրային կապիտալի առկայությունը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	93	89	109	131	129	130	124
	Կապիտալ հոսքերի սահմանափակումները (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	---	---	-	57	57	60	63
8.06	Բանկերի սահունությունը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	53	51	69	81	81	88	90
8.07	Արժեթղթերի շրջանառության կարգավորումները (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	110	106	110	121	118	119	121
8.08	Օրենսդրական իրավունքների ինդեքսը, 2012թ.	65	65	60	60	36	52	47
9	**Տեխնոլոգիական պատրաստվածությունը**	**72**	**92**	**88**	**108**	**105**	**112**	**104**
9.01	Նորագույն տեխնոլոգիաների առկայությունը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	97	101	116	127	115	116	113
9.02	Ֆիրմաների մակարդակով նոր տեխնոլոգիաների յուրացումը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	98	96	114	121	105	109	81
9.03	Օտարերկրյա ուղղակի ներդրումներ և տեխնոլոգիաների փոխանցում (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	50	57	77	79	85	92	83
9.04	Ինտերնետից օգտվողների քանակը, %, 2012 թ.	84	106	68	111	109	102	97
9.05	Լայնաշերտ ինտերնետի բաժանորդներ (100 մարդու հաշվով), 2012 թ.	74	75	86	108	86	102	99
9.06	Միջազգային ինտերնետի արագությունը (կբ/վայրկյան), 2012թ.	47	96	72	73	--	--	--
9.07	Լայնաշերտ բջջայինի բաժանորդներ (100 մարդու հաշվով), 2012թ.	57	66	--	--	--	--	--
10	**Շուկայի չափը**	**117**	**115**	**115**	**116**	**109**	**111**	**111**
10.01	Ներքին շուկայի չափը (ՀՆԱ+ներմուծում-արտահանում), 2012թ.	110	108	110	111	104	106	108
10.02	Արտաքին շուկայի չափը (Արտահանման արժեքը), 2012թ.	127	123	127	129	125	125	120
10.03	ՀՆԱ (գնողունակության համարժեքությամբ), 2012թ.	119	116	117	--	--	--	--

10.04	Արտահանման տես.կշիռը ՀՆԱ-ում, %, 2012թ.	130	127	129	--	--	--	--
11	**Գործարարության զարգացածությունը**	**87**	**92**	**107**	**109**	**112**	**120**	**115**
11.01	Տեղական արտադրողների քանակը (2012-2013թթ. կշռված միջինը)	74	102	111	110	112	114	110
11.02	Տեղական արտադրողների որակը (2012-2013թթ. կշռված միջինը)	85	96	113	116	112	111	114
11.03	Կլաստերների զարգացման վիճակը (2012-2013թթ. կշռված միջինը)	84	72	108	124	122	130	118
11.04	Մրցակցային առավելության բնույթը (2012-2013թթ. կշռված միջինը)	55	50	54	39	41	60	57
11.05	Արտահանող ընկերությունների ներգրավվածությունը բարձր ավելացված արժեքի ստեղծմանը (2012-2013թթ. կշռված միջինը)	88	91	121	121	103	94	82
11.06	Միջազգային բաշխման նկատմամբ վերահսկողությունը (2012-2013թթ. կշռված միջինը)	85	98	102	110	113	122	121
11.07	Արտադրական գործընթացի կատարելագործվածությունը (2012-2013թթ. կշռված միջինը)	92	84	87	100	99	103	98
11.08	Մարքեթինգի մակարդակը (2012-2013թթ. կշռված միջինը)	100	105	116	119	118	123	123
11.09	Իրավասությունները լիազորելու պատրաստակամությունը (2012-2013թթ. կշռված միջինը)	115	108	113	128	126	123	123
12	**Նորամուծություններ**	**103**	**105**	**112**	**116**	**108**	**106**	**94**
12.01	Նորամուծությունների ունակությունը (2012-2013թթ. կշռված միջինը)	77	62	61	65	66	68	72
12.02	Գիտահետազոտական ինստիտուտների որակը (2012-2013թթ. կշռված միջինը)	106	111	107	103	98	101	83
12.03	Հետազոտությունների և զարգացման (R&D) վրա ընկերությունների ծախսերը (2012-2013թթ. կշռված միջինը)	109	111	117	127	115	96	110
12.04	Համալսարան-արդյունաբերություն հետազոտական համագործակցություն (2012-2013թթ. կշռված միջինը)	107	122	125	124	114	116	104
12.05	Առաջավոր տեխնոլոգիական արտադրանքի պետական գնումները (2012-2013թթ. կշռված միջինը)	111	108	124	134	124	122	111
12.06	Գիտնականների և ինժեներների առկայությունը (2012-2013թթ. կշռված միջինը)	74	73	87	93	91	80	58
12.07	Պատենտների քանակը (1 մլն մարդու հաշվով), (2009-2010թթ. միջինը)	58	61	64	90	69	63	54

Հայաստանի մրցակցային առավելություններն ու թույլ կողմերը՝ ըստ Համաշխարհային տնտեսական համաժողովի 2013-2014թթ. գնահատականների (աշխարհի 148 երկրների շարքում)

Աղյուսակ 3

Առավելությունները	Տեղը	Թույլ կողմերը	Տեղը
Հաստատություններ - 65			
Հանցագործությունների և բռնությունների գործարար ծախքը (2012 - 2013թթ. կշռված միջինը)	20	Դատական համակարգի անկախությունը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)՝	110
Կառավարության քաղաքականության թափանցիկությունը (2012 - 2013թթ. կշռված միջինը)	24	Փոքրամասնություն կազմող բաժնետերերի շահերի պաշտպանվածությունը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	100
Ներդրողների պաշտպանվածության ինդեքսի ամրությունը, 2012թ. ինդեքս	25	Կորպորատիվ խորհուրդների ուժը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	96
Կառավարության կարգավորման բեռը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	34	Աուդիտի և հաշվետվական ստանդարտների կիրառման տարածվածությունը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	87
Ահաբեկչության գործարար ծախքը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	38	Պետական միջոցների ոչ նպատակային օգտագործումը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	84
		Ընկերությունների բարոյական վարքագիծը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	81
		Ոստիկանական ծառայության հուսալիությունը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը))	76
		Օրենսդրական համակարգի արդյունավետությունը խնդրահարույց հարցերի կարգավորման գործում (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	76
		Մտավոր սեփականության պաշտպանվածությունը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	75
		Անօրինական վճարներ և կաշառակերություն (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	75
		Օրենսդրական համակարգի արդյունավետությունը վեճերի կարգավորման գործում (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	74
		Քաղաքական գործիչների նկատմամբ հանրության վստահությունը (2012 - 2013թթ. կշռված միջինը)	71
		Պետական այրերի վճիռների վրա «հովանավորչության» ազդեցությունը (2012 - 2013թթ. կշռված միջինը)	68
		Կառավարության ծախսումների շռայլումը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	60
		Կազմակերպված հանցագործությունը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	57
		Մասնավոր սեփականության իրավունքը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	54
Ենթակառույցներ - 80			
		Նավահանգստային ենթակառույցի որակը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	122
		Թռիչքային կիլոմետրը 1 շնչի հաշվով (2013 թ. հունվար և հուլիս ամիսների մեկ շաբաթվա միջինը)	106

		Ճանապարհների որակը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	82
		Բջջային հեռախոսների բաժանորդներ (100 մարդու հաշվով), 2012 թ.	80
		Երկաթուղային ենթակառույցի որակը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	69
		Ընդհանուր ենթակառույցների որակը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	67
		Օդային տրանսպորտի ենթակառույցի որակը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	66
		Հեռախոսային գծերը (100 մարդու հաշվով), 2012 թ.	65
		Էլեկտրականության մատակարարման որակը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	60
Մակրոտնտեսական կայունություն - 64			
Գնաճի միջին տարեկան փոփոխությունը, %, 2012 թ.	1	Երկրի սուվերեն վարկանիշ, 2013թ. մարտի դրությամբ	95
Պետբյուջեի հավելուրդը/պակասուրդը ՀՆԱ-ում, %, 2012 թ.	50	Ազգային խնայողությունները ՀՆԱ-ում, %, 2012 թ.	84
		Պետական պարտքը ՀՆԱ-ում, %, 2012 թ.	66
Առողջապահություն և առաջնային կրթություն - 85			
Մալարիայի ազդեցությունը գործարարության վրա (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	1	Առաջնային կրթության բնագավառում սովորողների ընդգրկվածությունը, 2011թ.	115
Մալարիայի դեպքերի թիվը (100 000 մարդու հաշվով), 2010 թ.	1	Մանկական մահացությունը (1000 ծննդի հաշվով), 2011թ.	78
ՁԻԱՀ-ի կանխումը, 2010 թ.	45	Առաջնային կրթության (դպրոցների) որակը (2012 -2013թթ.կշռված միջինը)	77
ՁԻԱՀ-ի գործարար ծախքը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	50	Տուբերկուլյոզի ազդեցությունը գործարարության վրա (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	76
		Տուբերկուլյոզի դեպքերի թիվը (100 000 մարդու հաշվով), 2011թ.	76
		Կյանքի սպասվող տևողություն, 2011թ.	71
Բարձրագույն կրթություն և վերապատրաստում - 70			
		Կառավարման դպրոցների որակը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	120
		Տեղական մասնագիտացված գիտահետազոտական և ուսումնական ծառայությունների մատչելիությունը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	119
		Անձնակազմի վերապատրաստման մակարդակը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	114
		Ինտերնետի հնարավորությունը դպրոցներում (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	78
		Կրթության համակարգի որակը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	69
		Մաթեմատիկական և գիտական կրթության որակը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	67
		Երկրորդային (բակալավրիատ) կրթության բնագավառում սովորողների ընդգրկվածությունը, 2010թ.	61
		Մագիստրոսական և ասպիրանտական կրթության ընդգրկվածությունը, 2011թ.	51
Ապրանքային շուկայի արդյունավետությունը - 77			
Գործարարություն հիմնելու գործընթացների քանակը, 2012թ.	10	Մաքսային գործընթացների բեռը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	123

Գործարարություն սկսելու համար պահանջվող ժամանակը, 2012թ.	34	Տեղական մրցակցության ինտենսիվությունը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	102
Առևտրի ծավալներով կշռված միջին մաքսային դրույքը – Մաքսային դրույքի բեռը, 2013թ.	40	Հակամենաշնորհային քաղաքականության արդյունավետությունը (2011 -2012թթ. կշռված միջինը)	97
Գյուղատնտեսական քաղաքականության ծախքերը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	45	Հարկավորման ազդեցությունը ներդրումները կատարելու խթանների վրա, 2013թ.	96
		Առևտրային խոչընդոտների գերակայությունը (2012 -2013թթ.կշռված միջինը)	94
		Օտարերկրյա ներդրումների կանոնակարգման ազդեցությունը գործարարություն վրա (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	94
		Օտարերկրյա փայամասնակցության սահմանափակումները (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	89
		Հարկման ընդհանուր դրույքաչափը, 2012թ.	76
		Շուկայի գերիշխանությունը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	75
		Գնորդների զարգացածությունը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	69
		Սպառողների կողմնորոշման աստիճանը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	63
		Ներմուծումը ՀՆԱ-ում, %, 2012 թ.	59
Աշխատուժի շուկայի արդյունավետությունը - 50			
Աշխատանքի ընդունման և ազատման գործընթացները (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	12	Տաղանդավոր անձանց պահելու երկրի ունակությունը (ուղեղների արտահոսքը, 2013թ.	121
Համագործակցությունը գործատու-աշխատող փոխհարաբերություններում (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	35	Տաղանդավոր անձանց ներգրավելու երկրի ունակությունը, 2013թ.	116
Աշխատանքի արտադրողականության և աշխատավարձի կապը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	36	Մասնագիտական մենեջմենթի հուսալիությունը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	96
Աշխատավարձի սահմանման ճկունությունը (2012-2013թթ. կշռված միջինը)	38	Աշխատուժի մեջ կանանց մասնակցությունը, 2010թ.	91
Աշխատանքից ազատման ծախքերը (հասանելիք աշխատավարձի շաբաթներով), 2012թ.	47	Հարկավորման ազդեցությունը աշխատելու խթանների վրա, 2013թ.	78
Ֆինանսական շուկայի զարգացածությունը – 76			
Ֆինանսական ծառայությունների մատչելիությունը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	50	Տեղական արժեթղթերի շուկայի միջոցով ֆինանսավորումը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	115
		Արժեթղթերի շրջանառության կարգավորումները (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	110
		Վենչուրային կապիտալի առկայությունը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	93
		Վարկերի մատչելիությունը (2012-2013թթ. կշռված միջինը)	88
		Օրենսդրական իրավունքների ինդեքսը, 2012թ.	65
		Ֆինանսական ծառայությունների առկայությունը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	63
		Բանկերի սահունությունը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	53
Տեխնոլոգիական պատրաստվածությունը - 72			
Միջազգային ինտերնետի արագությունը (կբ/վայրկյան), 2012թ.	47	Ֆիրմաների մակարդակով նոր տեխնոլոգիաների յուրացումը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	98

Օտարերկրյա ուղղակի ներդրումներ և տեխնոլոգիաների փոխանցում (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	50	Նորագույն տեխնոլոգիաների առկայությունը (2012 -2013թթ. կշռված միջինը)	97
		Ինտերնետից օգտվողների քանակը, %, 2012 թ.	84
		Լայնաշերտ ինտերնետի բաժանորդներ (100 մարդու հաշվով), 2012 թ.	74
		Լայնաշերտ բջջայինի բաժանորդներ (100 մարդու հաշվով), 2012թ.	57
Շուկայի չափը - 117			
		Արտահանման տես.կշիռը ՀՆԱ-ում, %, 2012թ.	130
		Արտաքին շուկայի չափը (Արտահանման արժեքը), 2012թ.	127
		ՀՆԱ (գնողունակության համարժեքությամբ), 2012թ.	119
		Ներքին շուկայի չափը (ՀՆԱ+ներմուծում-արտահանում), 2012թ.	110
Գործարարության զարգացածությունը - 87			
		Իրավասությունները լիազորելու պատրաստակամությունը (2012-2013թթ. կշռված միջինը)	115
		Մարքեթինգի մակարդակը (2012-2013թթ. կշռված միջինը)	100
		Արտադրական գործընթացի կատարելագործվածությունը (2012-2013թթ. կշռված միջինը)	92
		Արտահանող ընկերությունների ներգրավվածությունը բարձր ավելացված արժեքի ստեղծմանը (2012-2013թթ. կշռված միջինը)	88
		Միջազգային բաշխման նկատմամբ վերահսկողությունը (2012-2013թթ. կշռված միջինը)	85
		Տեղական արտադրողների որակը (2012-2013թթ. կշռված միջինը)	85
		Կլաստերների զարգացման վիճակը (2012-2013թթ. կշռված միջինը)	84
		Տեղական արտադրողների քանակը (2012-2013թթ. կշռված միջինը)	74
		Մրցակցային առավելության բնույթը (2012-2013թթ. կշռված միջինը)	55
Նորամուծություններ - 103			
		Առաջավոր տեխնոլոգիական արտադրանքի պետական գնումները (2012-2013թթ. կշռված միջինը)	111
		Հետազոտությունների և զարգացման (R&D) վրա ընկերությունների ծախսերը (2012-2013թթ. կշռված միջինը)	109
		Համալսարան-արդյունաբերություն հետազոտական համագործակցություն (2012-2013թթ. կշռված միջինը)	107
		Գիտահետազոտական ինստիտուտների որակը (2012-2013թթ. կշռված միջինը)	106
		Նորամուծությունների ունակությունը (2012-2013թթ. կշռված միջինը)	77
		Գիտնականների և ինժեներների առկայությունը (2012-2013թթ. կշռված միջինը)	74
		Պատենտների քանակը (1 մլն մարդու հաշվով), (2009-2010թթ. միջինը)	58

Հարավկովկասյան տարածաշրջանի երկրների համաշխարհային մրցունակության գնահատականները 2013-2010թթ. ըստ Համաշխարհային տնտեսական համաժողովի

Աղյուսակ 4

Ինդեքսի անվանումը		Հայաստան				Վրաստան				Ադրբեջան			
		2013-2014	2012-2013	2011-2012	2010-2011	2013-2014	2012-2013	2011-2012	2010-2011	2013-2014	2012-2013	2011-2012	2010-2011
	Համաշխարհային մրցունակության ինդեքս	**79**	**82**	**92**	**98**	**72**	**77**	**88**	**93**	**39**	**46**	**55**	**57**
1.	Հաստատություններ	65	71	83	97	64	61	60	69	59	63	68	71
2.	Ենթակառույցներ	80	80	77	90	56	53	68	73	69	71	73	76
3.	Մակրոտնտեսական կայունություն	64	83	114	99	61	88	137	130	8	18	16	12
4.	Առողջապահություն և առաջնային կրթություն	85	80	94	93	70	61	67	73	109	107	105	83
5.	Բարձրագույն կրթություն և վերապատրաստում	77	70	76	91	92	93	88	90	87	89	75	77
6.	Ապրանքային շուկայի արդյունավետություն	58	72	108	113	67	82	74	64	71	60	79	93
7.	Աշխատուժի շուկայի արդյունավետություն	50	30	34	47	40	35	32	31	30	26	14	25
8.	Ֆինանսական շուկայի զարգացածություն	76	78	95	110	75	93	99	108	88	98	94	71
9.	Տեխնոլոգիական պատրաստվածություն	72	92	88	108	68	76	100	98	50	61	74	70
10.	Շուկայի չափը	117	115	115	116	103	99	106	107	72	76	75	76
11.	Գործարարության զարգացվածությունը	87	92	107	109	120	113	110	111	70	69	73	72
12.	Նորամուծություններ	103	105	112	116	126	126	118	125	51	46	60	61

Նախկին ԽՍՀՄ և ԿԱԵ երկրների համաշխարհային մրցունակության և դրա առանձին փուլերի ինդեքսները ըստ Համաշխարհային տնտեսական համաժողովի

Աղյուսակ 5.

Երկրներ	Համաշխարհային մրցունակության 2013-2014թթ. ինդեքս	I-ին փուլ -- Առաջնային պահանջներ	II փուլ-- Արդյունավետության խթանիչներ	III փուլ-- Նորամուծություններ և կատարելագործման խթանիչներ
Էստոնիա	32	26	30	35
Ադրբեջան	39	44	66	60
Լեհաստան	42	59	32	65
Թուրքիա	44	56	45	47
Չեխիա	46	55	37	36
Լիտվա	48	43	47	44
Ղազախստան	50	48	53	87
Լատվիա	52	40	41	68
Բուղարիա	57	58	60	108
Սլովենիա	62	37	62	49
Հունգարիա	63	65	54	71
Ռուսաստան	64	47	51	99
Մոնտենեգրո	67	68	72	70
Վրաստան	72	57	86	122
Մակեդոնիա	73	70	76	94
Խորվաթիա	75	61	68	80
Ռումինիա	76	87	63	103
Սլովակիա	78	67	56	77
Հայաստան	79	73	85	88
Իրան	82	75	98	86
Ուկրաինա	84	91	71	95
Բոսնիա-Հերց.	87	81	89	89
Մոլդովա	89	97	102	133
Ալբանիա	95	94	100	119
Սերբիա	101	106	92	125
Ղրղզստան	121	122	118	140

Հայաստանի դիրքը նախկին ԽՍՀՄ և ԿԱԵ երկրների թվում «Առաջնային պահանջներ» փուլի առանձին գործոնների գծով (2013-2014թթ. ինդեքս)

Աղյուսակ 6.

Երկրներ	Առաջնային պահանջներ
Էստոնիա	26
Սլովենիա	37
Լատվիա	40
Լիտվա	43
Ադրբեջան	44
Ռուսաստան	47
Ղազախստան	48
Չեխիա	55
Թուրքիա	56
Վրաստան	57
Բուլղարիա	58
Լեհաստան	59
Խորվաթիա	61
Հունգարիա	65
Սլովակիա	67
Մոնտենեգրո	68
Մակեդոնիա	70
Հայաստան	73
Իրան	75
Բոսնիա-Հերց.	81
Ռումինիա	87
Ուկրաինա	91
Ալբանիա	94
Մոլդովա	97
Սերբիա	106
Ղրղզստան	122

Երկրներ	Հաստատություններ
Էստոնիա	27
Մոնտենեգրո	52
Ղազախստան	55
Թուրքիա	56
Լատվիա	57
Ադրբեջան	59
Մակեդոնիա	60
Լիտվա	61
Լեհաստան	62
Վրաստան	64
Հայաստան	65
Սլովենիա	68
Բոսնիա-Հերց.	71
Իրան	83
Հունգարիա	84
Չեխիա	86
Խորվաթիա	93
Բուլղարիա	107
Ռումինիա	114
Ալբանիա	118
Սլովակիա	119
Ռուսաստան	121
Մոլդովա	122
Սերբիա	126
Ղրղզստան	133
Ուկրաինա	137

Երկրներ	Ենթակառույցներ
Սլովենիա	36
Չեխիա	39
Էստոնիա	40
Լիտվա	41
Խորվաթիա	42
Ռուսաստան	45
Թուրքիա	49
Հունգարիա	51
Վրաստան	56
Լատվիա	59
Ղազախստան	62
Իրան	65
Սլովակիա	67
Ուկրաինա	68
Ադրբեջան	69
Մոնտենեգրո	70
Լեհաստան	74
Բուլղարիա	75
Հայաստան	80
Բոսնիա-Հերց.	83
Մակեդոնիա	86
Մոլդովա	88
Սերբիա	90
Ալբանիա	99
Ռումինիա	100
Ղրղզստան	122

Երկրներ	Մակրո տնտեսական կայունություն
Ադրբեջան	8
Ռուսաստան	19
Էստոնիա	22
Ղազախստան	23
Լատվիա	29
Բուլղարիա	30
Ռումինիա	47
Սլովենիա	53
Չեխիա	55
Լիտվա	58
Մակեդոնիա	59
Վրաստան	61
Սլովակիա	62
Հայաստան	64
Լեհաստան	65
Խորվաթիա	68
Թուրքիա	76
Մոլդովա	77
Հունգարիա	84
Ալբանիա	94
Իրան	100
Բոսնիա-Հերց.	104
Ուկրաինա	107
Մոնտենեգրո	112
Ղրղզստան	113
Սերբիա	136

Երկրներ	Առողջապահություն,առաջնային կրթություն
Սլովենիա	17
Էստոնիա	29
Մոնտենեգրո	37
Սլովակիա	39
Լատվիա	41
Լեհաստան	42
Բուլղարիա	45
Բոսնիա-Հերց.	46
Լիտվա	50
Իրան	51
Ալբանիա	56
Հունգարիա	57
Թուրքիա	59
Չեխիա	60
Ուկրաինա	62
Խորվաթիա	66
Սերբիա	69
Վրաստան	70
Ռուսաստան	71
Մակեդոնիա	79
Ռումինիա	84
Հայաստան	85
Մոլդովա	93
Ղազախստան	97
Ղրղզստան	107
Ադրբեջան	109

Հայաստանի դիրքը նախկին ԽՍՀՄ և ԿԱԵ երկրների թվում «Արդյունավետության խթանիչներ» փուլի առանձին գործոնների գծով (2013-2014թթ. ինդեքս)

Աղյուսակ 7.

Երկրներ	Արդյունավե-տության խթանիչներ
Էստոնիա	30
Լեհաստան	32
Չեխիա	37
Լատվիա	41
Թուրքիա	45
Լիտվա	47
Ռուսաստան	51
Ղազախստան	53
Հունգարիա	54
Սլովակիա	56
Բուլղարիա	60
Սլովենիա	62
Ռումինիա	63
Ադրբեջան	66
Խորվաթիա	68
Ուկրաինա	71
Մոնտենեգրո	72
Մակեդոնիա	76
Հայաստան	85
Վրաստան	86
Բոսնիա-Հերց.	89
Սերբիա	92
Իրան	98
Ալբանիա	100
Մոլդովա	102
Ղրղզստան	118

Երկրներ	Բարձրագույն կրթություն և վերապատրաստում
Էստոնիա	23
Սլովենիա	25
Լիտվա	27
Լեհաստան	37
Չեխիա	39
Լատվիա	40
Ուկրաինա	43
Հունգարիա	44
Ռուսաստան	47
Մոնտենեգրո	50
Խորվաթիա	51
Ղազախստան	54
Սլովակիա	58
Ռումինիա	59
Բոսնիա-Հերց.	63
Թուրքիա	65
Բուլղարիա	69
Մակեդոնիա	76
Հայաստան	77
Ալբանիա	78
Սերբիա	83
Ադրբեջան	87
Իրան	88
Մոլդովա	90
Վրաստան	92
Ղրղզստան	97

Երկրներ	Ապրանքային շուկայի արդյունավետություն
Էստոնիա	30
Լատվիա	40
Թուրքիա	43
Մակեդոնիա	44
Չեխիա	48
Լիտվա	49
Ղազախստան	56
Լեհաստան	57
Հայաստան	58
Սլովենիա	62
Մոնտենեգրո	64
Վրաստան	67
Ադրբեջան	71
Սլովակիա	76
Հունգարիա	78
Բուլղարիա	81
Ալբանիա	97
Բոսնիա-Հերց.	104
Մոլդովա	107
Իրան	110
Խորվաթիա	111
Ղրղզստան	116
Ռումինիա	117
Ուկրաինա	124
Ռուսաստան	126
Սերբիա	132

Երկրներ	Աշխատուժի շուկայի արդյունավետություն
Էստոնիա	12
Ղազախստան	15
Լատվիա	26
Ադրբեջան	30
Վրաստան	40
Հայաստան	50
Մոնտենեգրո	58
Բուլղարիա	61
Ալբանիա	67
Լիտվա	69
Ռուսաստան	72
Սլովակիա	76
Մակեդոնիա	79
Լեհաստան	80
Չեխիա	81
Ուկրաինա	84
Հունգարիա	85
Բոսնիա-Հերց.	88
Մոլդովա	95
Ղրղզստան	96
Սլովենիա	106
Ռումինիա	110
Խորվաթիա	114
Սերբիա	119
Թուրքիա	130
Իրան	145

Երկրներ	Ֆինանսական շուկայի զարգացվածություն
Էստոնիա	35
Լեհաստան	38
Սլովակիա	42
Լատվիա	45
Մոնտենեգրո	49
Թուրքիա	51
Չեխիա	58
Մակեդոնիա	62
Ռումինիա	72
Բուլղարիա	73
Հունգարիա	74
Վրաստան	75
Հայաստան	76
Խորվաթիա	78
Լիտվա	87
Ադրբեջան	88
Ղազախստան	103
Մոլդովա	105
Ղրղզստան	112
Բոսնիա-Հերց.	113
Սերբիա	115
Ուկրաինա	117
Ռուսաստան	121
Ալբանիա	128
Իրան	130
Սլովենիա	134

Երկրներ	Տեխնոլոգիական պատրաստվածություն
Էստոնիա	29
Սլովենիա	33
Չեխիա	34
Լիտվա	35
Լատվիա	38
Լեհաստան	43
Բուլղարիա	44
Խորվաթիա	45
Հունգարիա	46
Մոնտենեգրո	49
Ադրբեջան	50
Սլովակիա	52
Ռումինիա	54
Ղազախստան	57
Թուրքիա	58
Ռուսաստան	59
Սերբիա	60
Մոլդովա	64
Մակեդոնիա	67
Վրաստան	68
Հայաստան	72
Բոսնիա-Հերց.	73
Ալբանիա	92
Ուկրաինա	94
Իրան	116
Ղրղզստան	129

Երկրներ	Շուկայի չափը
Ռուսաստան	7
Թուրքիա	16
Իրան	19
Լեհաստան	20
Ուկրաինա	38
Չեխիա	41
Ռումինիա	46
Հունգարիա	52
Ղազախստան	54
Սլովակիա	58
Բուլղարիա	63
Սերբիա	69
Ադրբեջան	72
Խորվաթիա	74
Լիտվա	78
Սլովենիա	83
Լատվիա	95
Բոսնիա-Հերց.	98
Էստոնիա	99
Վրաստան	103
Ալբանիա	107
Մակեդոնիա	109
Հայաստան	117
Ղրղզստան	120
Մոլդովա	124
Մոնտենեգրո	135

Հայաստանի դիրքը նախկին ԽՍՀՄ և ԿԱԵ երկրների թվում «Նորամուծություններ և կատարելագործման խթանիչներ» փուլի առանձին գործոնների գծով (2013-2014թթ. ինդեքս)

Աղյուսակ 8.

Երկրներ	Նորամուծություններ և կատարելագործման խթանիչներ
Էստոնիա	35
Չեխիա	36
Լիտվա	44
Թուրքիա	47
Սլովենիա	49
Ադրբեջան	60
Լեհաստան	65
Լատվիա	68
Մոնտենեգրո	70
Հունգարիա	71
Սլովակիա	77
Խորվաթիա	80
Իրան	86
Ղազախստան	87
Հայաստան	88
Բոսնիա-Հերց.	89
Մակեդոնիա	94
Ուկրաինա	95
Ռուսաստան	99
Ռումինիա	103
Բուլղարիա	108
Ալբանիա	119
Վրաստան	122
Սերբիա	125
Մոլդովա	133
Ղրղզստան	140

Երկրներ	Գործարարության զարգացածությունը
Չեխիա	38
Թուրքիա	43
Լիտվա	48
Էստոնիա	51
Սլովենիա	58
Լեհաստան	65
Լատվիա	67
Ադրբեջան	70
Սլովակիա	73
Հայաստան	87
Խորվաթիա	88
Մոնտենեգրո	89
Ղազախստան	94
Հունգարիա	96
Ուկրաինա	97
Մակեդոնիա	100
Ռումինիա	101
Իրան	104
Բուլղարիա	106
Ռուսաստան	107
Բոսնիա-Հերց.	110
Վրաստան	120
Ալբանիա	122
Մոլդովա	125
Ղրղզստան	130
Սերբիա	137

Երկրներ	Նորամուծություններ
Էստոնիա	31
Չեխիա	37
Սլովենիա	40
Լիտվա	44
Հունգարիա	47
Թուրքիա	50
Ադրբեջան	51
Մոնտենեգրո	54
Բոսնիա-Հերց.	63
Լեհաստան	65
Լատվիա	70
Իրան	71
Ռուսաստան	78
Խորվաթիա	79
Ղազախստան	84
Մակեդոնիա	86
Ուկրաինա	93
Սլովակիա	95
Ռումինիա	97
Հայաստան	103
Բուլղարիա	105
Սերբիա	112
Ալբանիա	119
Վրաստան	126
Մոլդովա	138
Ղրղզստան	145